

EUR-40 Karjalainen Keijo

05.02.2020
JULKINEN

Asia

EU:n laajentumispolitiikan kehittäminen

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio julkisti 5.2.2020 ehdotuksensa EU:n laajentumispolitiikan tehostamisesta. Asiaa tullaan käsittelemään neuvostossa keväällä, minkä rinnalla käsitellään kysymystä EU-jäsenyysneuvotteluiden avaamisesta Albanian ja Pohjois-Makedonian kanssa.

Suomen kanta

Komission ehdotus antaa hyvän pohjan EU:n laajentumispolitiikan kehittämiseksi. Laajentumispolitiikan uudistamisessa tulisi edetä siten, että Albanian ja Pohjois-Makedonian jäsenyysneuvotteluiden aloittamisesta voidaan päättää ennen toukokuussa järjestettävää EU:n ja Länsi-Balkanin huippukokousta.

Suomi tukee komission ehdotusta, jonka mukaan keskeisimpiin jäsenyyskriteereihin kiinnitetään neuvotteluissa aiempaa enemmän huomiota ja niissä saavutettu edistys määrittelee neuvotteluiden etenemisen muilla sektoreilla. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota siihen, että oikeusvaltiosektorin uudistukset ovat kattavia ja johdonmukaisia.

Suomi tukee laajentumisprosessin poliittisen ohjauksen tehostamista. Poliittinen ohjaus ei kuitenkaan korvaa jäsenyyskriteereitä, vaan sen tulee edesauttaa jäsenyyskriteerien määrittelemien uudistusten toteuttamista. Hakijamaita koskevissa vuotuisissa edistymisraporteissa tulisi tarkemmin määritellä, mitä uudistuksia hakijamailta odotetaan seuraavan vuoden aikana. Jäsenmaiden panosta voidaan hyödyntää edistymisraporttien laatimisessa, mutta komissio on vastuussa siitä, että raportit ovat objektiivisesti laadittuja ja neuvoston roolina on tehdä päätökset raporttien pohjalta. Länsi-Balkanin maiden osallistuminen Euroopan unionin kokouksiin voi olla perusteltua tietyissä tapauksissa.

Suomi kannattaa neuvottelulukujen ryhmittelyä temaattisiksi klustereiksi, mutta se on toteutettava tavalla, joka mahdollistaa keskeisten ja temaattisten uudistuskohdeiden paremman tunnistamisen.

Suomi kannattaa ehdollisuuden vahvistamista. Edetessään riittävän hyvin hakijamaa voidaan esimerkiksi ottaa mukaan EU:n ohjelmiin jo ennen jäsenyyden toteutumista. Nämä on ratkaistava tapauskohtaisesti eikä EU-yhteistyön avaaminen ole korvike

jäsenyydelle. EU:lla tulee olla mahdollisuus keskeyttää neuvottelut tai avata jo suljettuja neuvottelulukuja, mikäli uudistukset eivät etene tai kehitys kääntyy väärään suuntaan. Keinona voi olla myös rahoituksen pienentäminen, pois lukien kansalaisyhteiskunnalle annettava tuki. Suomi kannattaa määräenemmistöpäätöksenteon käyttöönottamista tässä kysymyksessä.

Laajentumispolitiikan tehostamiseksi EU:n tulee panostaa strategiseen viestintään. Myös Länsi-Balkanin maiden hallitusten tulee viestiä EU-jäsenyyden vaatimuksista ja sen tarjoamista mahdollisuuksista avoimesti.

Pääasiallinen sisältö

Komissio julkisti 5.2. ehdotuksensa EU:n laajentumispolitiikan tehostamisesta. Taustalla on syksyllä 2019 käyty keskustelu Albanian ja Pohjois-Makedonian EU-jäsenyysneuvotteluiden avaamisesta, minkä yhteydessä eräät jäsenmaat nostivat esiin tarpeen uudistaa laajentumispolitiikan metodologiaa. Komission ehdotus on rajattu koskemaan Länsi-Balkanin maita. Komission esitykset rakentuvat pitkälti nykyisen laajentumispolitiikan pohjalle.

Komissio toteaa, että tavoitteena on tehdä laajentumispolitiikasta uskottavampaa ja ennustettavampaa ja lisätä laajentumisneuvotteluiden poliittista ohjausta ja tehdä prosessista dynaamisempi. Uudistetun laajentumispolitiikan on tarkoitus koskea tulevia jäsenyysneuvotteluihin tulevia Länsi-Balkanin maita, mutta siitä voidaan ottaa elementtejä jäsenyysneuvotteluita jo käyvien Montenegron ja Serbian neuvotteluihin näiden maiden suostumuksella. Komissio nostaa esiin strategisen viestinnän tärkeyden ja korostaa, että myös jäsenyysprosessissa olevilla mailla itsellään on vastuu viestinnästä.

Komissio korostaa, että laajentumispolitiikan uskottavuuden lisäämiseksi Länsi-Balkanin maiden poliittisten johtajien tulee sitoutua uudistusten toteuttamiseen nykyistä paremmin ja vastaavasti EU:n jäsenvaltioiden tulee pitää kiinni sitoumuksestaan edetä neuvotteluissa sitä mukaa, kun hakijamaa on täyttänyt asetetut ehdot. Komissio esittää, että keskeisimmät jäsenyyskriteerit – oikeusvaltio, demokraattisten instituutioiden toiminta, talous – nostetaan entistäkin keskeisempään asemaan laajentumisneuvotteluissa. Näitä koskevat neuvottelut aloitetaan ensimmäisinä ja suljetaan viimeisenä ja niissä saavutettu edistys määrittelee neuvotteluiden etenemisen muilla sektoreilla. Erityistä korostetaan oikeusvaltiosektorin uudistuksia.

Poliittisen ohjauksen lisäämiseksi komissio esittää useita keinoja. Korkean tason poliittista dialogia esitetään lisättäväksi säännöllisillä EU:n ja Länsi-Balkanin huippukokouksilla ja lisäämällä ministeritason kontakteja, jotka voivat johtaa myös siihen, että Länsi-Balkanin maat osallistuvat tarkkailijoina Euroopan unionin kokouksiin, joissa käsitellään niille tärkeitä asioita. Neuvottelukuja avaavia hallitustenvälisiä konferensseja halutaan käyttää vahvemmin poliittisen ohjauksen antamiseen. Komissio esittää, että jäsenmaiden asiantuntijat voisivat osallistua vuotuisten edistymisraporttien laatimiseen ja edistymisraporteissa tulisi tarkemmin määritellä, mitä uudistuksia hakijamaalta odotetaan seuraavan vuoden aikana.

Dynaamisuuden lisäämisessä keskeinen komission esittämä uudistus on neuvottelulukujen ryhmittely temaattisiksi klustereiksi. Nykyisin neuvottelut on jaettu yli kolmeen kymmeneen neuvottelulukuun ja komissio esittää, että nämä ryhmitellään kuuteen klusteriin. Komission mukaan tämä mahdollistaa sen, että keskeiset uudistustarpeet tunnistetaan sektoreittain. Komission esittää, että kukin klusteri avataan

kokonaisuudessaan avaamiseksi täytyy, mutta neuvotteluluvut suljetaan nykyiseen tapaan yksitellen sulkemiseksi täytyy.

Komissio kiinnittää ehdotuksessaan erityistä huomiota ehdollisuuden vahvistamiseen ja toteaa, että se tulee määrittelemään neuvotteluiden edistymisen ehdot aiempaa tarkemmin. Ehdollisuuden tehostamiseksi komissio esittää sekä positiivisia että negatiivisia kannustimia. Jos hakijamaa etenee uudistuksissa riittävän hyvin, se voisi jo ennen jäsenyyden toteutumista päästä asteittain mukaan EU:n politiikkoihin, sisämarkkinoille ja EU:n ohjelmiin. Lisäksi maa voisi saada lisää rahoitusta.

Jos taas maan eteneminen uudistuksissa pysähtyy tai kehitys menee taaksepäin, EU reagoisi toisella tavalla. Vakavissa tapauksissa komission aloitteesta tai jäsenmaan pyynnöstä voitaisiin ryhtyä toimiin, joista voitaisiin tarvittaessa päättää käänteisellä määräenemmistöllä. Seurauksena voisi olla neuvotteluiden keskeyttäminen väliaikaisesti tai vakavimmassa tapauksessa pysyvämmän. Lisäksi suljettuja neuvottelulukuja voitaisiin avata uudelleen. Muita mahdollisia seurauksia olisivat EU:n antaman rahoituksen pienentäminen (pois lukien kansalaisyhteiskunnalle annettava tuki) tai aiemman edistyksen myötä saadun EU:n ohjelmiin ym. pääsyn keskeyttäminen.

Kansallinen valmistelu

Ulkosuhdejaosto 10.2.2020
EU-ministerivaliokunta 13.2.2020

Asiakirjat

Enhancing the accession process - A credible EU perspective for the Western Balkans
COM(2020) 57 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Keijo Karjalainen, UM, keijo.karjalainen@formin.fi, 0295 352 030

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
